

KALERVO REPONEN

ETULINJOILLA

SUMMASSA, YLÄSOMMEESSA
JA VIIPURINLAHDELLA

Kalervo Reponen

Etulinjoilla
Summassa,
Yläsommeessa ja
Viipurinlahdella

SAGA Egmont

Etulinjoilla Summassa, Yläsommeessa ja Viipurinlahdella

Cover image: SA-kuva

Copyright © 2025 SAGA Egmont

Teos on julkaistu historiallisena dokumenttina, jonka kieli kuvastaa julkaisuaikansa näkemyksiä.

All rights reserved

ISBN: 9788727242743

1st POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Vognmagergade 11 2, 1120 Copenhagen

I

MIESTEN SYÖJILLE SIJOILLE

Puhuttelu Viipurin Vartiopataljoonan esikunnassa oli päättynyt.

Sen panssaritorjuntakomppania oltiin vihdoin päästä-mässä rintamalle Summaan, ja niin joutuisin askelin kuin lent-susta juuri toivuttuani kävi laatuun kiiruhdin miesteni luo. Mieli tosin ylen pirteänä, mutta sydän täynnä vastuuntuntoa ja huolta siitä, pystyisinkö kunnialla suoriutumaan monista vaikeuksista, joita lähin tulevaisuus epäilemättä toisi mukanaan.

On turha ryhtyä kuvaamaan, mikä touhu ja innostus valtasi komppanian, kun miehet kuulivat, että rintamalle lähteminen oli enää tunnin tai parin kysymys. Sellainen hälinä ja kohu on tuttua kaikille, jotka ovat kauan ja kärsimättömästi halunneet näyttää kuntoaan. Ja sellaisia oli meillä Suomessa 'ylimääräisten harjoi-tusten' aikana sadoin tuhansin ...

Määräajan kuluttua olivat pakkaukset valmiina, ammuksia oli jaettu, pikakiväärien ja konepistoolien makasiinit täytetty ja suk-set voideltu. Varrottiin vain lopullista lähtökäskyä, mieli mitä her-kimmässä vireessä, kuumeisen ennakkoinnin hienoinen punerrus

poskipäissä kuten ainakin ihmisellä, joka on joutumassa harvinaisen kiintoisalle ja jännittävälle matkalle.

Viimeinkin!

Ripeämmin kuin koskaan aikaisemmin oli jokainen kynnelle kykenevä paikallaan rivissä kasarmin pihalla. Pataljoonankomentaja saapui adjutantteineen, ja komppanianpäällikkö teki ilmoituksen, liittäen siihen myös konekivääripuolijoukkueen, joka oli alistettu hänelle. Lumipukuisten miesten katseet olivat suuntautuneet komentajaan, joka sotilaallisen lyhyesti toivotti menestystä noille elinvoimaa ja päättäväisyyttä sähkövillille nuorille miehille.

Tuokion kuluttua he sitten sujauttivat suksensa kuorma-autoon ja sijoittuivat ketterästi linjavaunuihin, varusteinansa panosvyöt ja aseet, sillä viime hetkessä oli käsketty jättää pakkaukset ja päällystakit kasarmiin. Komppanian tehtävänä olikin vain suorittaa lyhyehkö, pari vuorokautta kestävä survaisu ja sen jälkeen palata. Mutta – ihminen päättää, korkeammat voimat säättävät.

Autot hurahtivat liikkeelle, aluksi suunnaten kulkunsa läpi laajan kaupungin. Juuri tänä hetkenä ei ollut vihollisen koneita sen yläpuolella, mutta tuskin olimme ylittäneet Linnansillan, kun ilmaa vavahdutti valtava räjähdys. Vihollisen kauaskantava eli 'aavetykki' oli puhunut, ja torin laiteella tassutellut koira oli samassa painunut maahan, etukäpäliensä varassa laahautumalla suunnistautuen lähimmän rakennuksen suojaan. Kaupungin nelijalkaisetkin olivat nimittäin jo viikkoja sitten oppineet käyttämään hyväkseen maastoa pommien putoillessa.

Autot jatkoivat matkaansa aavetykkien kranaateista piittaamatta – niitähän aina tuli peräkkäin vain kuusi tai enintään kahdeksan, ja ne putoilivat hyvin laajalle alalle, yleensä karttaen ihmisiä.

Pian olimme kaupungin kaakkoislaidassa ja sivuutimme vastapäätä muhamettilaista hautausmaata olevan talon, joka oli mennyt kahtia, sitten kun räjähdyspommi oli aikoinaan siihen osunut. Vaatimaton, yksikerroksinen puutalo herätti mielessäni sarjan muistikuvia, sillä siinä oli sijainnut muutamia viikkoja varemmin komppaniamme toimisto sekä minun ja erään nuoren vänrikkini asunto. Ja sitä ennen olin ollut erään huoltokomppanian päällikkönä Kannaksella siinä pitäjässä, jossa rauhan aikana asuin.

Vähän ennen sodan alkua viimeksi mainittu komppania kuitenkin hajosi joukkueiksi, ja minut kutsuttiin nykyisen komppaniani päälliköksi. Osuen silloin olemaan kotosalla sieppasin käteen kirjoituskoneeni ja kainaloon yhden siniketuistani – tosin nahkana – ja käskin vaimoni ajaa loput metsään sekä huolehtimaan talon polttamisesta. Sääntäsin kaupunkiin sananmukaisesti ketunhantä kainalossa, ilmoittauduin esimiehilleni, lähetin ke-tunnahan ja kirjoituskoneen evakuoiduille pojilleni ja täten vapauduttuani viimeisistäkin taloudellisista huolistani vastaanotin komppanian siinä suhteessa hyvällä omallatunnolla.

Komppanian miehistö oli saatu valita vapaaehtoisia kaupungissa sijaitsevasta pataljoonasta, ja suurin osa siihen hyväksytyistä oli nuoria kannakselaisia, kotinsa menettäneitä syyskuun asevelvollisia, joilla oli erikoinen into päästä mahdollisimman pian kostamaan asuinsijojensa hävitys; loput olivat Viipurista tai sen lähettyiltä.

Yhteiskunnalliseen arvoon katsoen komppaniaan kuului miehiä aina rempseästä rantajätkästä ruhtinaaseen saakka; sotakokemuksia saaneina oli joukossa muutamia vapaus- tai heimosotureita ja viimeisimpänä uutuutena niin sanottu 'Francon mies',

korpraali, joka oli kahdeksan kuukautta hoitanut konekivääriä Espanjan taisteluissa.

Sodan aikana sulautuvat mitä erilaisimmatkin, saman aatteen elähdyttämät ihmiset veljelliseksi kokonaisuudeksi ihmeteltävän nopeasti. Siten oli käynyt tässäkin komppaniassa, jonka osana oli ollut tähän asti suorittaa tehtäviään äsken jättämässään Aavekaupungissa, pommien, kranaattien, tulipalojen ja sortuvien rakennusten suuressa yhdyskunnassa. Ja nyt olimme kaikin meidän sinne, mistä varmastikaan kaikki eivät tulisi takaisin.

Havahduin mietteistäni, sillä autot olivat pysähtyneet. Olimme Huumolan ja Suokannan kautta saapuneet siihen tienristeykseen, missä purkaminen tapahtuisi.

Liikkeessä oleviin vaunuihin epämääräisenä kumuna kuulunut tykkien jyske kantautui nyt korviimme valtavan juhlallisena jylinänä. Hillityllä äänellä puhuen miehet alkoivat etsiä suksiaan kuormavaunusta.

Muuan paikalla olevista oppaista ohjasi komppanianpäällikön ja hänen viisi nuorta vänrikkiään esikuntaan, joka sijaitsi vie-reisessä kuusikossa tuskin viidenkymmenen metrin päässä. Se oli maanalainen asunto, korsu, turpeista, kivistä ja hirsistä tehty katto hieman maanpintaa ylempänä, kuten tavallisesti peruna-kuopissa tai kellareissa. Sinne johti pikku eteisen kautta kaksi ovea, joista ensimmäinen oli tarkoin suljettava ennen toisen aukaisemista, jotta vähäisintäkään valonsädettä ei pääsisi ulkosalle.

Korsu oli noin viisi metriä pitkä ja runsaasti kolme leveä; pari metriä korkeat multaseinät oli vuorattu pyöreillä hirsillä. Keskellä oli kamiina, joka levitti suloista lämpöä, toisella seinällä kahtena kerroksena laverit, ja ainoata pikku pöytää valaisi kirkkaasti lux-lamppu.

Esittäydyimme 8. jalkaväkirykmentin 2. pataljoonan komentajalle, kapteeni Kumlinille, joka ryhtyi ystävällisesti ja perusteellisesti selostamaan tilannetta, levittäen tarpeelliset kartat pöydälle.

Upseerien vihdoinkin palatessa miestensä luo oli aurinko laskeutunut, kylmän talvi-illan hämy oli tummumassa. Komppania jaettiin nyt saatujen ohjeiden mukaisesti, ensimmäinen ja toinen joukkue tukikohtaan, joka oli nimeltään Lukko, kolmas ja konekivääriosasto Lylyyn. Molempiin oli matkaa noin puolineljättä kilometriä, ja tukikohdat olivat hiukan enemmän kuin puolen-toista kilometrin päässä toisistaan.

Komppanian hävitysryhmä ja eräs vänrikeistä, jolla oli verrattoman pokerinaamansa perusteella lempinimenä 'Värisarja-Uolevi', jäivät esikunnan käytettäviksi, sillä pataljoonan pommarijoukkue tarvitsi täydennystä.

Joukkueet järjestyivät jonoon kahden puolen tietä.

Alkoi marssi kohti miesten syöjiä sijoja.

II

SUORASUUNTAUSKOHTEINA

Kun ei ollut annettu mitään määräaikaa, olimme lähteneet matkaan varsin rauhallisesti marssien. Sukset oli käskystä jätetty metsään korsun lähelle.

Edelläni asteli opas, vieressäni joukkueiden johtajat, reservivänrikit Kiviranta ja Koivisto. He olivat kohtalonuskojia samoin kuin kaikki komppaniamme upseerit, joten emme katsoneet olevan aihetta haaskata montakaan lausetta järkeilläksemme elämästä, kuolemasta ja rakkaudesta. Monina pitkinä Aavekaupungin iltoina olimme nämäkin asiat käsitelleet loppuun komppaniaan perustamassamme 'Metkojen Miesten Kerhossa'. Niinpä keskustelumme koskikin miltei yksinomaan sotilaallisia kysymyksiä, joiden lomassa pahoittelimme, ettemme voineet sytyttää savuketta virkistykseksemme. Vihollisella nimittäin oli kaakon suunnalla tähystyspallo, ja jos siihen nähtiin vähänkin valoa, kuului heti tykistökeskitys olevan tuloksena.

Illan hämy oli tihennyt pimeydeksi, kun poikkesimme eräälle metsätielle. Hidastimme vauhtia, mutta tuon tuostakin olimme

vähällä kompastua tiellä oleviin kranaattikuoppiin. Pian kuitenkin saimme tulta, vaikkakin senlaatuista, ettemme sitä olisi erikoisesti kaivanneet: etuoikealla kirkasti ilmaa verenkarvainen leimahdus, jota samassa seurasi korvia lumpeuttava räjähdys. Siellä oli verrattain lähellä vihollisen suoralla suuntauksella ampuva tykki, jonka kranaatit räiskähtelivät ympärillämme. Pian alkoivat myös konekiväärien terävät sarjat vihellellä.

Joukkueet olivat saapuneet tukikohdan ensimmäisille korusuille, ja upseerit katosivat yhtäkkiä kuin maan nieleminä. He olivat painuneet päällikön luo komentokorsuun ottamaan selkoa tehtävistä. Miehet saivat suojaa ja lämpöä ruokailukorsusta.

Kuvaamaton ilo valtasi tukikohdan päällikön, reserviluutnantti Säilänteen, hänen saadessaan kaivattua apua ja vereksiä miehiä, sillä komppanian vahvuus oli huvennut jo puoleen alkuperäisestä.

”Kyllä tämä on ollut muutaman päivän ajan ja varsinkin tänään oikea helvetti!” hän virkkoi alkajaisiksi, sitten selostaen asemaa ja jakaen uusille miehille tehtäviä, jotka yön ajaksi supistuvat etupäässä vartiointiin ja yhdyshautojen auki kaivamiseen.

”Päivän mittaan”, jatkoi luutnantti, ”ne peijakkaat ampuvat suorasuuntaustykeillään hautojen laitoja, niin että kaivannot täytyvät hiekalla ja mullalla, eikä korjaamista voi valoisana aikana ajatellakaan, sillä silloin tulisi liiaksi tappioita. Ja yölläkin on työ suoritettava mahdollisimman äänettömästi, koska vihollisella on tarkkojen korvien lisäksi kuuntelulaitteet, ja niin pian kun he saavat selville, että jossakin liikehditään, he suuntaavat paikalle rankan kranaattisateen.”

Oltiin selvillä. Upseerit läksivät jakamaan tehtävät, ja verkset miehet kiirehtivät innokkaina suorittamaan niitä.

Tukikohdan päällikkö ei ollut liioitellut puhuessaan miestensä

liikarasituksesta ja uupumuksesta. Kaikissa korsuissa tapasivat uudet miehet nihki väsyneitä, jopa suorastaan loppuun nääntyneitä, miltei horrokseen sortuneita raumalaisia sotureita, jotka mitä veljellisimmin ja sydämellisimmin ottivat vastaan karjalaiset tulokkaat.

Pannu nostettiin heti kamiinan liedelle, tulijaiskahvit olivat tuossa tuokiossa valmiit, ja lämmittävää juomaa nautittaessa 'alkuasukkaat' kertoivat elämyksiään.

He olivat majoilleet näissä samoissa korsuissa joulukuun puolivälistä saakka ja ensi aikoina partioineet melkoisen kauaskin vihollislinjojen taakse, ampuen vastustajan sieltä, toisen täältä. Mutta viime aikoina oli venäläisten tykkituli kiihtynyt päivä päivältä, ja jalkaväkijoukot olivat lisääntymistään lisääntyneet, joten kaikki huomio oli täytynyt kiinnittää vartiointiin ja ampumahautojen puolustukseen, vihollisen tehdessä alituisia hyökkäyksiä.

Päivät päästään oli pitänyt olla vartioimassa ja öisin avaamassa yhdys- ja ampumahautoja, ja niinpä he eivät olleet useaan vuorokauteen saaneet hetkenkään lepoa. Nyt he ehkä voisivat nukkua yhden yön ja levätä hieman päivälläkin.

"Varmasti!" vakuuttivat uudet miehet. "Luottakaa vain meihin, me yritämme parastamme."

Ja kiitettyään kestityksestä he lähtivät määrättyihin tehtäviin.

Iltayöstä tykkistötuli taukosi, eikä vihollinen paukutelut muillakaan aseilla ampumahautoistaan, jotka olivat niityn takana noin kahdensadan metrin päässä. Mutta niistä ja niiden takaa kuului jatkuvasti monenlaista ääntä, surinaa ja kolinaa, joten saatoimme päätellä, että vastustaja aamulla ryhtyisi toimimaan.

Yhtä väsyneiden ja harvenneiden rivien täytteeksi ja samantapaisiin odotustehtäviin olivat Lyyssä joutuneet kolmas joukkue ja konekivääriosasto, kuten jo seuraavana päivänä sain tietää. Yöllä

Aikalaiskertomus talvisodan taisteluiden keskeltä.

Summan taisteluita käydään Karjalankannaksella, Summan kylässä talvisodan aikaan joulukuussa 1939 ja helmikuussa 1940. Neuvostoliiton valtavan voiman edessä mitataan suomalaisten kekseliäisyyttä, taitoa ja sisua. Raskaan tykistön jylistessä ympärillä pää pitää pitää kylmänä ja tavoite kirkkaana mielessä.

Kapteeni Kalervo Reponen teos vie lukijansa rintamalle, keskelle taisteluja ja sotilaiden mielentilaa. Elävästi kirjoitettu teksti ja Reponen tarkat havainnot sota-ajasta nostavat esiin selkeitä kuvia ja hetkiä sotatapahtumien joukosta. Ensimmäisen kerran teos ilmestyi vuonna 1940, vain kuukausia talvisodan päättymisen jälkeen.

Kalervo Reponen (1894–1947) oli suomalainen opettaja ja kirjailija. Reponen julkaisi erityisesti sota- ja seikkailukertomuksia, jotka perustuivat hänen omiin kokemuksiinsa Suomen sodissa.